YÛSUF BİN YA'KÛB EL-EZDÎ

Hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Yûsuf bin Ya'kûb bin İsmail bin Hammâd bin Zeyd bin Dirhem el-Ezdî el-Basrî'dir. Künyesi, Ebû Muhammed'dir. 208 (m. 823) senesinde doğdu. İlim öğrenmeğe, talebe yetiştirmeğe çok gayret etti. Basra, Vâsıt ve son olarak da Bağdâd'ın doğusunda kadılık yaptı. Kâdılıktan (hâkimlikten) ayrıldığı sıralarda, 298 (m. 910) senesinde Ramazan ayının ilk Pazartesi günü vefât etti.

Yûsuf bin Ya'kûb, Müslim bin İbrâhîm, Süleymân bin Harb, Amr İbni Merzûk, Muhammed bin Kesîr, Yahyâ bin Habîb bin Arabî, Muhammed bin Ebî Bekir el-Makdemî, Kamil bin Talha, Abdullah bin Muhammed bin Esma, Şebîbân bin Fürûh, Abdülvâhid bin Gıy as ve daha pekçok âlimden ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyet etti. Kendisinden de, Ebû Amr bin Semmâk, Ebû Sehl bin Ziyâd, Abdülbâkî bin Kani', İsmail bin Ali el-Hatîbî, Da'lec bin Ahmed, Ebû Bekr eş-Şâfiî, Ebû Muhammed bin Mâsî ve daha birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundular. O hadîs ilminde sika (güvenilir), sadûk (rivâyetleri sağlam), fıkıh ilminde sened, hüküm vermekte mahir, verdiği hükümleri övülen, kadılardan ilmiyle âmil olan, insanları memnun edip de onlardan duâ alan âlimlerdendir. Bağdâd'da "Mescid-ül-câmî" denilen yerde bulunurdu.

Talha bin Muhammed bin Ca'fer şöyle anlatıyor: "O, iffetli, hayır ve hasenat sahibi, sâlih bir zâttır. İlmi güzeldir. Hüküm verme husûsunda son derece kuvvetli ve mehâretli bir kadı (hâkim) idi. Bu husûsta hiçbir kimsenin hatırını gözetmez, âdil karar vermekten ayrılmazdı. Son derece heybetli ve otoriter bir şahsiyete sahipti. Birçok kimse, ondan ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf aldı. O, hadîs-i şerîf ilminde sika (güvenilir) bir râvidir."

Onun oğlu kadı Ebû Ömer Muhammed bin Yûsuf da şöyle anlatıyor: "Emîr-ül-mü'minîn Mu'tedid Billâh'ın seçkin hizmetçilerinden birisi, aralarındaki bir ihtilâf sebebiyle hasmını da'vâ edip babamın huzûruna getirdi. Hizmetçi, Enûr-ül-mü'minînin yakını olduğunu düşünerek, hasmından daha yüksek bir makama oturdu. Babam kendisine, da'vâ ettiği hasmı ile aynı yerde durmasını söyledi ise de, o devlet makamına yakınlığının verdiği şımarıklığı sebebiyle, orada oturmağa devam etti. Bunun üzerine babam: "Hasmınla aynı yerde durmana mâni olan şey nedir, ey hizmetçi?" diye ona çıkıştı. Daha sonra, kapıcısına: "Elinle tutup, bu hizmetçi ile da'vâlı olduğu hasmını aynı yere oturt!" dedi. Hüküm verme işi tamamlandıktan sonra, hizmetçi hemen halife Mu'tedid Billâh'a gidip, kadı efendinin söylediklerini ona, anlatmaya ve yanında ağlamaya başladı. Halife de, hizmetçiye bağırıp: "Şayet seni satsalar, buna izin verirdim ve seni asla mülküme sokmazdım. Senin benim yanımda, hâkimin hükmünü değiştirecek ne özelliğin var ki? Çünkü o, sultânın memuru ve dînin direğidir. Hüküm vermede adâlet gözetilmezse, devlet ve din elden gider" dedi.

Yûsuf-ı Ezdî'nin kitaplarından ba'zıları şunlardır:

1. Kitâb-üs-sünen, 2. Kitâb-ül-ilm, 3. Kitâb-üz-zekât, 4. Kitâb-üs-sıyâm.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târih-i Bağdâd cild-14, sh. 310

2) Mu'cem-ül-müellifîn cild-12, sh. 344

3) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 660

4) Şezerât-uz-zeheb cild-2, sh. 227

5) El-A'lâm cild-8, sh. 258